

B. PAULI APOSTOLI

INCIPIT

EPISTOLA AD CORINTHIOS

PRIMA.

Cap. I. — Paulus, vocatus Apostolus Jesu Christi, per voluntatem Dei, et Sosthenes frater, Ecclesiae Dei, quae est Corinthis, sanctificatis in Christo Jesu, vocatis sanctis, cum omnibus, qui invocant nomen Domini nostri Jesu Christi, in omni loco ipsorum, et nostro. Gratia vobis et pax a Deo Patre nostro, et Domino Jesu Christo. Gratias ago Deo meo semper pro vobis in gratia Dei, quae data est vobis in Christo Jesu: quod in omnibus divites facti estis in illo, in omni verbo et in omni scientia: sicut testimonium Christi confirmatum est in vobis: ita ut nihil vobis desit in ulla gratia, expectantibus revelationem Domini nostri Jesu Christi. Fidelis Deus: per quem vocati estis in societatem Filii ejus Jesu Christi Domini nostri. Obsecro autem vos, fratres, per nomen Domini nostri Jesu Christi, ut id ipsum dicatis omnes, et non sint in vobis schismata: sitis autem perfecti in eodem sensu, et in eadem sententia. Significatum est enim mihi de vobis, fratres mei, ab iis qui sunt Chloes, quia contentiones sunt inter vos. Hoc autem dico, quod unusquisque vestrum dicit: Ego quidem sum Pauli: ego autem Apollo: ego vero Cepha: ego autem Christi. Divisus est Christus? Nunquid Paulus crucifixus est pro vobis? Aut in nomine Pauli baptizati estis? Gratias ago Deo, quod neminem vestrum baptizavi nisi Crispum et Caicum: ne quis dicat quod in nomine meo baptizati estis [Ms. sitis]. Baptizavi autem et Stephanum domum: ceterum nescio si quem alium baptizaverim. Non enim misit me Christus baptizare, sed evangelizare: non in sapientia verbi, ut non evacuaretur crux Christi. Verbum enim

¹ Quomodo in Graeco quidam mss. γλώσσαι, pro γλώσσας preferunt, ita et Palatin. ms. hic «scientia» habet pro «sententia». Paululum

crucis, pereuntibus quidem stultitia est: iis autem, qui salvi fiunt, id est, nobis, Dei virtus est. Scriptum est enim: Perdam sapientiam sapientium, et prudentiam prudentium reprobo. Ubi sapiens? Ubi conquisitor hujus saeculi? Nonne stultam fecit Deus sapientiam hujus mundi? Nam quia in Dei sapientia non cognovit mundus per sapientiam Deum: placuit Deo per stultitiam praedicationis salvos facere credentes: Quoniam et Judaei signa petunt, et Graeci sapientiam quaerunt: nos autem praedicamus Christum crucifixum: Judaeis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam, ipsis autem vocatis Judaeis, atque Graecis, Christum Dei virtutem, et Dei sapientiam: quia quod stultum est Dei, sapientius est hominibus: et quod infirmum est Dei, fortius est hominibus. Videte enim vocationem vestram, fratres, quia non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles: sed quae stulta sunt mundi, elegit Deus, ut confundat sapientes, et infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia: et ignobilia mundi et contemptibilia elegit Deus, et ea quae non sunt, ut ea quae sunt, destrueret: ut non gloriaretur omnis caro in conspectu ejus. Ex ipso autem vos estis in Christo Jesu, qui factus est nobis sapientia a Deo, et justitia, et sanctificatio, et redemptio: ut quemadmodum scriptum est: Qui gloriatur, in Domino gloriatur.

Cap. II. — Et ego, cum venissem ad vos, fratres, veni non in sublimitate sermonis, aut sapientiae, annuntians vobis testimonium Christi. Non enim judicavi me scire aliquid inter vos, nisi Jesum Christum, et hunc crucifixum. Et ego in infirmitate, et timore, et tremore multo fui apud vos:

quoque mox variat, «quod contentiones sint inter vos, etc.»

et sermo meus, et praedictio mea, non in persuasibilibus humanae sapientiae verbis, sed in ostensione spiritus et virtutis: ut fides vestra non sit in sapientia hominum, sed in virtute Dei. Sapientiam autem loquimur inter perfectos: sapientiam vero non hujus saeculi, neque principum hujus saeculi, qui destruantur: sed loquimur Dei sapientiam in mysterio, quae abscondita est, quam praedestinavit Deus ante saecula in gloriam nostram, quam nemo principum hujus saeculi cognovit: si enim cognovissent, nunquam Domini gloriae crucifixissent. Sed sicut scriptum est: Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quae preparavit Deus iis qui diligunt illum: nobis autem revelavit Deus per spiritum suum: Spiritus enim omnis scrutatur, etiam profunda Dei. Quis enim hominum scit quae sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est? Ita et quae Dei sunt, nemo cognovit, nisi Spiritus Dei. Nos autem non spiritum hujus mundi accepimus, sed Spiritum qui ex Deo est, ut sciamus quae a Deo donata sunt nobis: quae et loquimur non in doctis humanae sapientiae verbis, sed in doctrina Spiritus, spiritualibus spiritualia comparantes. Animalis autem homo non percipit ea quae sunt Spiritus Dei: stultitia enim est illi, et non potest intelligere: quia spiritualiter examinatur. Spiritualis autem judicat omnia: et ipse a nemine judicatur. Quis enim cognovit sensum Domini, qui instruat eum? Nos autem sensum Christi habemus.

Cap. III. — Et ego, fratres, non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus. Tanquam parvulis in Christo, lac vobis potum dedi, non escam: nondum enim poteratis: sed nec nunc quidem potestis: adhuc enim carnales estis. Cum enim sit inter vos zelus, et contentio, nonne carnales estis, et secundum hominem ambulatis? Cum enim quis dicat: Ego quidem sum Pauli: alius autem: Ego Apollo: nonne homines estis? Quid igitur est Apollo? Quid vero Paulus? Ministri ejus, cui credidistis, et unicuique sicut Dominus dedit. Ego plantavi, Apollo rigavit: sed Deus incrementum dedit. Itaque neque qui plantat, est aliquid, neque qui rigat: sed, qui incrementum dat, Deus. Qui autem plantat, et qui rigat, unum sunt. Unusquisque autem propriam

mercedem accipiet secundum suum laborem. Dei enim sumus adiutores, Dei agricultura estis, Dei edificatio estis. Secundum gratiam Dei, quae data est mihi, ut sapiens architectus fundamentum posuit, alius autem superedificat. Unusquisque autem videat quomodo superedificet. Fundamentum eorum aliud nemo potest ponere, praeter id quod positum est, quod est Christus Jesus. Si quis autem superedificat super fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fenum, stipulam, uniuscujusque opus manifestum erit. Dies enim Domini declarabit, quia in igne revelabitur: et uniuscujusque opus quale sit, ignis probabit. Si cuius opus manserit quod superedificavit, mercedem accipiet: si cuius opus arserit, detrimentum patietur: ipse autem salvus erit: sic tamen quasi per ignem. Nescitis quia templum Dei estis, et Spiritus Dei habitat in vobis? Si quis autem templum Dei violaverit, disperdet illum Deus. Templum enim Dei sanctum est, quod estis vos. Nemo se [Ms. vos] seducat: si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc saeculo, stultus fiat, ut sit sapiens. Sapientia enim hujus mundi, stultitia est apud Deum. Scriptum est enim: Comprehendam sapientes in astutia eorum. Et iterum: Dominus novit cogitationes sapientium, quoniam vanae sunt. Nemo itaque gloriatur in hominibus. Omnia enim vestra sunt, sive Paulus, sive Apollo, sive Cephas, sive mundus, sive vita, sive mors, sive praesentia, sive futura: omnia enim vestra sunt: vos autem Christi: Christus autem Dei.

Cap. IV. — Sic nos existimet homo, ut ministros Christi, et dispensatores mysteriorum Dei. Hic jam quaeritur inter dispensatores, ut fidelis quis inveniatur. Mihi autem pro minimo est, ut a vobis iudicor, aut ab humano die: sed neque me ipsum iudico. Nihil enim mihi conscius sum: sed non in hoc justificatus sum: qui autem iudicat me, Dominus est. Itaque nolite ante tempus iudicare, quoadusque veniat Dominus: qui et illuminabit abscondita tenebrarum, et manifestabit consilia eorum, et tunc laus erit unicuique a Deo. Hec autem, fratres, transfiguravi in me et Apollo, propter vos, ut in nobis discatis, ne supra quam scriptum est, unus adversus alterum inflatur pro alio. Quis enim te discernit? Quid

¹ Secundis curis, neque tamen id recte, additur in Palatino ms. hic «Dei».

² Duobus hisce versiculis ex Isaia cap. lxxv laudatis in Palatino ms. obeli praefixi sunt. Anti-

quarius cur id fecerit, facile intelliges ex ipso Hieronymo in commentariis ad illum Isaiae locum in quem, sit anti sunt, videsis et quae nos notavimus.

autem habes, quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis? Jam saturati estis, jam divites facti estis: sine nobis regnatis: et utinam regnetis [Ms. regnaretis], ut et nos vobiscum regnemus. Puto enim quod Deus nos Apostolos novissimos ostendit, tanquam morti destinatos: quia spectaculum facti sumus mundo, et Angelis, et hominibus. Nos stulti propter Christum, vos autem prudentes in Christo: nos infirmi, vos autem fortes: vos nobiles, nos autem ignobiles. Usque in hanc horam et esurimus, et sitimus, et nudi sumus, et colaphis cedimur, et instabiles sumus, et laboramus operantibus manibus nostris: maledicimur, et benedicimus: persecutionem patimur, et obsecramus: tanquam purgamenta hujus mundi facti sumus, omnium perpessima usque adhuc. Non ut confundam vos, hæc scribo, sed ut filios meos charissimos monco. Nam si decem millia pedagorum habeatis in Christo, sed non multos patres. Nam in Christo Jesu per evangelium ego vos genui. Rogo ergo [Ms. enim] vos, imitatores mei estote, sicut et ego Christi. Ideo misi ad vos Timotheum, qui est filius meus charissimus, et fidelis in Domino, qui vos commonet faciet vias meas, que sunt in Christo Jesu, sicut ubique in omni Ecclesia doceo. Tanquam non venturus sim ad vos, sic inflati sunt quidam. Veniam autem ad vos cito, si Dominus voluerit: et cognoscam non sermonem eorum qui inflati sunt, sed virtutem. Non enim in sermone est regnum Dei, sed in virtute. Quid vultis? In virga veniam ad vos, an in charitate, et spiritu mansuetudinis?

Cap. V. — Omnino auditur inter vos fornicatio et talis fornicatio, qualis nec inter gentes, ita ut uxorem patris sui aliquis habeat. Et vos inflati estis: et non magis luctum habuistis, ut tollatur de medio vestrum qui hoc opus fecit. Ego quidem absens corpore, præsens autem spiritu, jam judicavi, ut præsens, eum qui sic operatus est: in nomine Domini nostri Jesu Christi, congregatis vobis et meo spiritu, cum virtute Domini nostri Jesu, tradere hujusmodi Satanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini nostri Jesu Christi. Non est bona gloriatio vestra. Nescitis quia modicum fermentum totam massam

corrumpit? Expurgate vetus fermentum, ut sitis nova conspersio, sicut estis azymi. Etenim pascha nostrum immolatus est Christus. Itaque epulemur, sed in fermento veteri, neque in fermento malitiæ, et nequitiæ: sed in azymis sinceritatis et veritatis. Scripsi vobis in epistola: Ne commisceamini fornicariis. Non utique fornicariis hujus mundi, aut avaris, aut rapacibus, aut idolis servientibus: alioquin debuissetis de hoc mundo exisse. Nunc autem scripsi vobis non commisceri: si is qui frater nominatur, est fornicator, aut avarus, aut idolis serviens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax: cum ejusmodi nec cibum sumere. Quid enim mihi de iis, qui foris sunt, judicare? Nonne de iis, qui intus sunt, vos judicatis? Nam eos, qui foris sunt, Deus judicabit. Auferite malum ex vobis ipsis.

Cap. VI. — Audet aliquis vestrum habens negotium adversus alterum, judicari apud iniquos, et non apud sanctos? An nescitis quoniam sancti de hoc mundo judicabunt? Et si in vobis judicabitur mundus, indigni estis qui de minimis judicetis? Nescitis quoniam Angelos judicabimus? Quanto magis secularia! Secularia igitur judicia si habueritis: contemptibiles qui sunt in Ecclesia, illos constituite ad judicandum. Ad verecundiam vestram dico. Sic non est inter vos sapiens quisquam, qui possit judicare inter fratrem suum? Sed frater cum fratre judicio contendit: et hoc apud infideles? Jam quidem omnino delictum est in vobis, quod judicia habeatis inter vos. Quare non magis injuriam accipitis? Quare non magis fraudem patimini? Sed vos injuriam facitis, et fraudatis: et hoc fratribus. An nescitis quia iniqui regnum Dei non possidebunt? Nolite errare. Neque fornicari, neque idolis servientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque avari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces, regnum Dei possidebunt. Et hæc quidam fuistis: sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis, in nomine Domini nostri Jesu Christi, et in Spiritu Dei nostri. Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt. Omnia mihi licent, sed ego sub nullius redigar potestate. Esca ventris, et venter escis: Deus autem et hunc et has [Ms. hanc] destruet: corpus autem non fornicationi,

ceamini, si qui frater nominatur inter vos fornicator, etc. » que quidem lectio vetus videri ante Hieronymianam emendationem potest: sed et alieubi in epistolis ab Hieronymo ipso laudatur.

¹ Tacet Palatin. ms. verba, « sicut et ego Christi », que neque in Græco textu, paucis exceptis codicibus, habentur.

² Aliter multo in Palatino mss. « non commis-

sed Domino: et Dominus corpori. Deus vero et Dominum suscitavit: et nos suscitabit per virtutem suam. Nescitis quoniam corpora vestra membra sunt Christi? Tollens ergo membra Christi, faciam membra meretricis? Absit. An nescitis quoniam qui adhæret meretrici, unum corpus efficitur? Erunt enim (inquit) duo in carne una. Qui autem adhæret Domino, unus spiritus est. Fugite fornicationem. Omne peccatum, quodcumque fecerit homo, extra corpus est: qui autem fornicatur, in corpus suum peccat. An nescitis quoniam membra vestra, templum sunt Spiritus sancti, qui in vobis est, quem habetis a Deo et non estis vestri? Empti enim estis pretio magno. Glorificate et portate Deum in corpore vestro.

Cap. VII. — De quibus autem scripsistis mihi: Bonum est homini mulierem non tangere: propter fornicationem autem unusquisque suam uxorem habeat, et unaqueque suum virum habeat. Uxori vir debitum reddat: similiter autem et uxor viro. Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir. Similiter autem et vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier. Nolite fraudare invicem: nisi forte ex consensu ad tempus, ut valeatis orationi: et iterum revertimini in idipsum, ne tentet vos Satanæ propter incontinentiam vestram. Hoc autem dico secundum indulgentiam, non secundum imperium. Volo enim omnes vos esse sicut me ipsum: sed unusquisque proprium donum habet ex Deo: alius quidem sic, alius vero sic. Dico autem non nuptis, et viduis: Bonum est illis si sic permaneant [Ms. permanserint], sicut et ego. Quod si non se continent, nubant. Melius est enim nubere, quam uri. Iis autem, qui matrimonio juncti sunt, præcipio non ego, sed Dominus, uxorem a viro non discedere: quod si discesserit, manere inuuptam, aut viro suo reconciliari. Et vir uxorem non dimittat. Nam cæteris ego dico, non Dominus: Si quis frater uxorem habet infidelem, et hæc consentit habitare cum illo, non dimittat illam. Et si quæ mulier fidelis habet virum infidelem, et hic consentit habitare cum illa, non dimittat virum: sanctificatus est enim vir infidelis per mulierem fidellem, et sanctificata est mulier infidelis per virum fidellem: alioquin filii vestri immundi essent, nunc autem sancti sunt. Quod si infidelis discedit, discedat: non enim servituti subjectus est frater aut soror in hujusmodi: in pace autem vocavit nos Deus. Unde enim scis, mulier, si

virum salvum facies? Aut unde scis, vir, si mulierem salvam facies? Nisi unicuique, sicut divisit Dominus, unumquemque sicut vocavit Deus, ita ambule, et sicut in omnibus Ecclesiis doceo. Circumciscus aliquis vocatus est? Non aduocet præputium. In præputio aliquis vocatus est? Non circumcidatur. Circumcisio nihil est, et præputium nihil est: sed observatio mandatorum Dei. Unusquisque in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat. Servus vocatus es? Non sit tibi cura: sed si poles fieri liber, magis utere. Qui enim in Domino vocatus est servus, libertus est Domini: similiter qui liber vocatus est, servus est Christi. Pretio empti estis, nolite fieri servi hominum. Unusquisque in quo vocatus est, frater, in hoc permaneat apud Deum. De virginibus autem præceptum Domini non habeo: consilium autem do, tanquam misericordiam consecutus a Domino, ut sim fidelis. Existimo ergo hoc bonum esse propter instantem necessitatem, quoniam bonum est homini sic esse. Alligatus es uxori? Noli querere solutionem. Solutus es ab uxore? Noli querere uxorem. Si autem acceperis uxorem, non peccasti. Et si nupserit virgo, non peccavit. Tribulationem tamen carnis habebunt hujusmodi. Ego autem vobis parco. Hoc itaque dico, fratres: Tempus breve est: reliquum est, ut et qui habent uxores, tanquam non habentes sint: et qui flent, tanquam non flentes: et qui gaudent, tanquam non gaudentes: et qui emunt, tanquam non possidentes: et qui uluntur hoc mundo, tanquam non utantur: præterit enim figura hujus mundi. Volo autem vos sine sollicitudine esse. Qui sine uxore est, sollicitus est quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo. Qui autem cum uxore est, sollicitus est quæ sunt mundi, quomodo placeat uxori: et divisus est. Et mulier inuupta, et virgo, cogitat quæ Domini sunt: ut sit sancta corpore, et spiritu. Quæ autem nupta est, cogitat quæ sunt mundi, quomodo placeat viro. Porro hoc ad utilitatem vestram dico: non ut laqueum vobis injiciam, sed ad id, quod honestum est, et quod facultatem præbeat sine impedimento Dominum obsecrandi [Ms. obsecrare]. Si quis autem turpese se videri existinat super virgine sua, quod sit superadulta, et ita oportet fieri, quod vult faciat: non peccat, si nubat. Nam qui statuit in corde suo firmus, non habens necessitatem, potestatem autem habens sue voluntatis, et hoc judicavit in corde suo, servare virginem

¹ Pressius Græcæ litteræ Palatinus ms. habet, « in muliere fideli, » ἐν τῇ πιστῇ, etc.

suam, bene facit. Igitur et qui matrimonio jungit virginem suam, bene facit; et qui non jungit, melius facit. Mulier alligata est¹ legi quanto tempore vir ejus vivit: quod si dormierit vir ejus, liberata est: cui vult nubat: tantum in Domino. Beatior autem erit si sic permanserit, secundum meum consilium: puto autem quod et ego Spiritum Dei habeam.

Cap. VIII. — De iis autem, quae idolis sacrificantur, scimus quia omnes scientiam habemus. Scientia inflat, charitas vero aedificat. Si quis autem se existimat scire aliquid, nondum cognovit quemadmodum oporteat eum scire. Si quis autem diligit Deum, hic cognitus est ab eo. De escis autem, quae idolis immolantur, scimus quia nihil est idolum in mundo, et quod nullus est Deus, nisi unus. Nam et si sunt qui dicantur dii, sive in caelo, sive in terra (si quidem sunt dii multi, et domini multi); nobis tamen unus Deus, Pater, ex quo omnia, et nos in illum: et unus Dominus Jesus Christus, per quem omnia, et nos per ipsum. Sed non in omnibus est scientia. Quidam autem cum conscientia usque idolis, quasi idolothytum manducant; et conscientia ipsorum cum sit infirma, polluitur. Esecia autem nos non commendat Deo. Neque enim si manducaverimus, abundavimus: neque si non manducaverimus, deficiemus. Videte autem ne forte haec licentia vestra offendiculum fiat infirmis. Si enim quis viderit eum, qui habet conscientiam, in idolo recumbentem: nonne conscientia ejus, cum sit infirma², aedificatur ad manducandum idolothyta? Et peribit infirmus in tua scientia, frater, propter quem Christus mortuus est? Sic autem peccantes in fratres, et percutientes conscientiam eorum infirmam, in Christum peccatis. Quapropter si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in aeternum, ne fratrem meum scandalizem.

Cap. IX. — Non sum liber? Non sum Apostolus? Nonne Christum Jesum Dominum nostrum vidi? Nonne opus meum vos estis in Domino? Et si aliis non sum Apostolus, sed tamen vobis sum: nam signaculum apostolatus mei vos estis

in Domino. Mea defensio apud eos, qui me interrogant, haec est. Nunquid non habemus potestatem manducandi et bibendi? Nunquid non habemus potestatem mulierem³ sororem circumducendi, sicut et ceteri Apostoli, et fratres Domini, et Cephas? Aut ego solus, et Barnabas, non habemus potestatem hoc operandi? Quis militat suis stipendiis unquam? Quis plantat vineam, et de fructu ejus non edit? Quis pascit gregem, et de lacte gregis non manducat? Nunquid secundum hominem haec dico? An et lex haec non dicit? Scriptum est enim in legi Moysi: Non alligabis os bovi trituranti. Nunquid de bobus cura est Deo? An propter nos⁴ utique hoc dicit? Nam propter nos scripta sunt: Quoniam debet in spe, qui arat, arare: et qui triturat, in spe fructus percipiendi. Si nos vobis spiritualia seminavimus, magnum est si nos carnalia vestra metamus? Si alii potestatis vestrae participes sunt, quare non potius nos? Sed non usi sumus hac potestate: sed omnia sustinemus, ne quod offendiculum demus evangelio Christi. Nescitis quoniam qui in sacramento operantur, quae de sacramento sunt, edunt: et qui altari deserviunt, cum altari participant? Ita et Dominus ordinavit iis, qui evangelium annuntiant, de evangelio vivere. Ego autem nullo horum usus sum. Non autem scripsi haec, ut ita fiant in me: bonum est enim mihi magis mori, quam ut gloriam meam quis evacuet. Nam si evangelizavero, non est mihi gloria: necessitas enim mihi incumbit: vae enim mihi est, si non evangelizavero. Si enim volens hoc ago, mercedem habeo: si autem invitus, dispensatio mihi credita est. Quae est ergo merces mea? Ut evangelium praedicans, sine sumptu ponam evangelium, ut non abutar potestate mea in evangelio. Nam cum liber essem ex omnibus, omnium me servum feci, ut plures lucrificarem. Et factus sum Judaeis tanquam Judaeus, ut Judaeos lucrarer. Iis qui sub lege sunt, quasi sub lege essem (cum ipse non essem sub lege), ut eos, qui sub lege erant, lucrificarem. Iis qui sine lege erant, tanquam sine lege essem (cum sine lege Dei non essem: sed in lege essem Christi), ut lucrificarem

¹ Non addit Palatinus ms. « legi », quod nomen neque alii mss. Latini libri, Corbeienses, et Sangermanenses, atque alii magno numero, quos docti viri consuluerunt, hic loci habent: sed neque in Graecis plerisque codicibus invenire est, ut videri possit ex superiore ad Romanos epistolae cap. vii, vers. 2, huc adscitum.

² Juxta Gr. οὐκ ἔχει συνείδησιν, legit et Palat. ms. in futuro, « aedificabitur ».

³ Tacet Palat. ms. « sororem », quod nomen in Graeco tamen textu resonat.

⁴ In Palat. ms. « an propter nos haec dicit? Utique, nam, etc. »

rem eos, qui sine lege erant. Factus sum infirmis infirmus, ut infirmos lucrificarem. Omnibus omnia factus sum, ut omnes facerem salvos. Omnia autem facio propter evangelium, ut particeps ejus efficiar. Nescitis quod ii qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed unus accipit bravium? Sic currite, ut comprehendatis. Omnis autem qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet: et illi quidem, ut corruptibilem coronam accipiant; nos autem incorruptam. Ego igitur sic curro, non quasi in incertum; sic pugno, non quasi aere verberans: sed castigo corpus meum, et in servitatem redigo: ne forte cum aliis praedicaerim, ipse reprobus efficiar.

Cap. X. — Nolo enim vos ignorare, fratres, quoniam patres nostri omnes sub nube fuerunt, et omnes in Moysae baptizati sunt, in nube, et in mari: et omnes eandem escam spiritalem manducaverunt, et omnes eundem potum spiritalem biberunt (biberant autem de spiritali, consequente eos petra: petra autem erat Christus); sed non in pluribus eorum beneplacitum est Deo: nam prostrati sunt in deserto. Haec autem in figura facta sunt nostri [Ms. nobis], ut non simus concupiscentes majorum, sicut et illi concupierunt. Neque idololatrae efficiamini, sicut quidam ex ipsis: quemadmodum scriptum est: Sedit populus manducare et bibere, et surrexerunt ludere. Neque fornicemur, sicut quidam ex ipsis fornicati sunt, et ceciderunt una die viginti tria millia. Neque tentemus Christum: sicut quidam eorum tentaverunt, et a serpentibus perierunt. Neque murmuraveritis, sicut quidam eorum murmuraverunt, et perierunt ab exterminatore. Haec autem omnia in figura contingebant illis: scripta sunt autem ad correptionem nostram, in quos fines saeculorum deveniunt. Itaque qui se existimat stare, videat ne cadat. Tentatio vos non apprehendat nisi humana: fidelis autem Deus est, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione proventum, ut possitis sustinere. Propter quod, charissimi mihi, fugite ab idololorum cultura. Ut prudenter loquor, vos ipsi judicate quod dico. Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est? Et panis, quem frangimus, nonne¹ participatio corporis Domini est? Quoniam unus panis, unum corpus multi sumus, omnes qui de

uno pane participamus. Videte Israel secundum carnem: nonne qui edunt hostias, particeps sunt altaris? Quid ergo? Dico quod idolis immolatum sit aliquid? Aut quod idolum sit aliquid? Sed quae immolant gentes, demonis immolant, et non Deo. Nolo autem vos socios fieri demoniorum: non potestis calicem Domini bibere, et calicem demoniorum: non potestis mensae Domini participes esse, et mensae demoniorum. An aemulantur Dominum? Nunquid fortiores illo sumus? Omnia mihi licent, sed non omnia aedificant. Nemo quod suum est, querat, sed quod alterius. Omne, quod in macello venit, manducate, interrogantes propter conscientiam. Domini est terra, et plenitudo ejus. Si quis vocal vos infidelium, et vultis ire: omne, quod vobis apponitur, manducate, nihil interrogantes propter conscientiam. Si quis autem dixerit: Hoc immolatum [Ms. immolatum] est idolis, nolite manducare, propter illum qui indicavit, et propter conscientiam: conscientiam autem dico non tuam, sed alterius. Ut quid enim libertas mea iudicatur ab aliena conscientia? Si ego cum gratia participo, quid blasphemor pro eo quod gratias ago? Sive ergo manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis: omnia in gloriam Dei facite. Sine offensione estote Judaeis, et gentibus, et Ecclesiae Dei. Sicut et ego per omnia omnibus placeo, non querens quod mihi utile est, sed quod multis, ut salvi fiant.

Cap. XI. — Imitatores mei estote, [sicut et ego Christi. Laudo autem vos, fratres, quod per omnia mei memores estis: et sicut tradidi vobis, praecepta mea tenetis. Volo autem vos scire, quod omnis viri caput Christus est: caput autem mulieris, vir: caput vero Christi, Deus. Omnis vir orans aut prophetans velato capite, deturpat caput suum. Omnis autem mulier orans aut prophetans non velato capite, deturpat caput suum: unum enim est ac si decalvetur. Nam si non velatur mulier, tondeatur. Si vero turpe est mulieri tonderi, aut decalvari, velet caput suum: quoniam imago et gloria viri est. Non enim vir ex muliere est, sed mulier ex viro. Etenim non est creatus vir propter mulierem, sed mulier propter virum. Ideo debet mulier potestatem habere supra caput propter angelos. Verumtamen neque vir sine muliere, neque mulier sine viro, in Domino. Nam sicut mulier de viro, ita et vir per mulierem: omnia autem ex Deo. Vos ipsi judicate: dicit

¹ Curoelae codices addunt in Graeco καὶ τοῦ ποτηρίου, quod et in Latino Palatin. ms. retinet, « et de uno calice. »

mulierem non velatam orare Deum? Nec ipsa natura docet vos, quod vir quidem si comam nutriat, ignominia est illi: mulier vero si comam nutriat, gloria est illi: quoniam capilli pro velamine ei dati sunt. Si quis autem videtur contentiosus esse: nos talem consuetudinem non habemus, neque Ecclesia Dei. Hoc autem præcipio: non laudans, quod non in melius, seu in deterius convenitis. Primum quidem convenientibus vobis in ecclesiam, audio seissuras esse inter vos [Ms. tac. inter vos] et ex parte credo. Nam oportet et hæreses esse, ut et qui probati sunt, manifesti fiant in vobis. Convenientibus ergo vobis in unum, jam non est Dominicam cenam manducare. Unusquisque enim suam cenam præsumit ad manducandum. Et alius quidem esurit, alius autem ebrius est. Nunquid domos non habetis ad manducandum et bibendum? Aut Ecclesiam Dei contemnitis, et confunditis eos, qui non habent? Quid dicam vobis? Laudo vos? In hoc non laudo. Ego enim accepi a Domino quod et tradidi vobis, quoniam Dominus Jesus in qua nocte tradebatur, accepit panem, et gratias agens fregit, et dixit: Accipite, et manducate: hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam commemorationem. Similiter et calicem, postquam cenavit, dicens: Hic calix novum testamentum est in meo sanguine: hoc facite quotiescunque bibetis in meam commemorationem. Quotiescunque enim manducabitis panem hunc, et calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat. Itaque quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis et sanguinis Domini. Probat autem seipsum homo: et sic de pane illo edat, et de calice bibat. Qui enim manducat et bibit indigne, iudicium sibi manducat et bibit, non iudicans corpus Domini. Ideo inter vos multi infirmi et imbecilles, et dormiunt multi. Quod si nosmetipsos diiudicarem, non utique iudicaremur. Dum iudicamur autem a Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur. Itaque, fratres mei, cum convenitis ad manducandum, invicem expectate. Si quis esurit, domi manducet: ut non in iudicium conveniatis. Cætera autem, cum venero, disponam.

Cap. XII. — De spiritualibus autem, nolo vos ignorare, fratres. Scitis quoniam cum gentes essetis, ad simulacra muta prout ducemini eun-

¹ Active propius Græco textui Palatinus ms. πνευμα ἐπιτοκίτημα.

tes. Ideo notum vobis facio, quod nemo in Spiritu Dei loquens, dicit anathema Jesu. Et nemo potest dicere: Dominus Jesus, nisi in Spiritu sancto. Divisiones vero gratiarum sunt, idem autem Spiritus; et divisiones ministrationum sunt, idem autem Dominus: et divisiones operationum sunt, idem vero Deus, qui operatur omnia in omnibus. Unicuique autem datur manifestatio Spiritus ad utilitatem. Alii quidem per Spiritum datur sermo sapientiæ: alii autem sermo scientiæ secundum eundem Spiritum: aliter fides in eodem Spiritu: alii gratia sanitatum in uno Spiritu: alii operatio virtutum: alii prophetia: alii discretio spirituum: alii genera linguarum: alii genera interpretationis sermonum. Hæc autem omnia operatur unus atque idem Spiritus, dividens singulis prout vult. Sicut enim corpus unum est, et membra habet multa, omnia autem membra corporis cum sint multa, unum tamen corpus sunt: ita et Christus. Etenim in uno Spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus, sive Judei, sive gentiles, sive servi, sive liberi: et omnes¹ in uno Spiritu potati sumus. Nam et corpus non est unum membrum, sed multa. Si dixerit pes: Quoniam non sum manus, non sum de corpore: num ideo non est de corpore? Et si dixerit auris: Quoniam non sum oculus, non sum de corpore: num ideo non est de corpore? Si totum corpus oculus, ubi auditus? Si totum auditus, ubi odoratus? Nunc autem posuit Deus membra, unumquodque eorum in corpore sicut voluit. Quod si essent omnia unum membrum, ubi corpus? Nunc autem multa quidem membra, unum autem corpus. Non potest autem oculus dicere manus: Opera tua non indigeo: aut iterum caput pedibus: Non estis mihi necessarii. Sed multo magis quæ videntur membra corporis infirmiora esse, necessaria sunt: et quæ putamus ignobiliora membra esse corporis, his honorem abundantiorum circumdamus: et quæ inhonesta sunt nostra, abundantiorum honestatem habent. Honestam autem nostram nullius egent: sed Deus temperavit corpus ei, cui deerat, abundantiorum tribuendo honorem: ut non sit schisma in corpore, sed idipsum pro invicem sollicita sint membra. Et si quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra: sive gloriatur unum membrum, congaudent omnia membra. Vos autem estis corpus Christi, et membra de membro. Et quosdam quidem posuit Deus in

habet, « unum Spiritum potavimus, etc. » ἐν πνευμα ἐπιτοκίτημα.

Ecclesia, primum Apostolos, secundo prophetas, tertio doctores, deinde virtutes: exinde gratias curationum, opulationes, gubernationes, genera linguarum,¹ interpretationes sermonum. Nunquid omnes Apostoli? Nunquid omnes propheta? Nunquid omnes doctores? Nunquid omnes virtutes? Nunquid omnes gratiam habent curationum? Nunquid omnes linguis loquuntur? Nunquid omnes interpretantur? Emulamini autem charismata [Ms. dona] meliora. Et adhuc excellentiorem viam demonstro. [Ms. demonstro].

Cap. XIII. — Si linguis hominum loquar, et Angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum velut æsonans, aut cymbalum tinniens. Et si habuero prophetiam, et noverim mysteria omnia, et omnem scientiam: et si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum. Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, et si tradidero corpus meum ita ut ardeam [Ms. ardeat], charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. Charitas patiens est, benigna est: charitas non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non querit quæ sua sunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, congaulet autem veritati: omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet. Charitas nunquam excidit, sive prophetiæ evacuabuntur, sive linguæ cessabunt, sive scientia destruetur. Ex parte enim cognoscimus, et ex parte prophetamus. Cum autem venerit quod perfectum est, evacuabitur quod ex parte est. Cum essem parvulus, loquebar ut parvulus, sapiebam ut parvulus, cogitabam ut parvulus. Quando autem factus sum vir, evacuavi quæ erant parvuli. Videmus nunc per speculum in ænigmate: tunc autem facie ad faciem. Nunc cognosco ex parte: tunc autem cognoscam sicut et cognitus sum. Nunc autem manent, fides, spes, charitas, tria hæc: major autem horum est charitas.

Cap. XIV. — Sectamini charitatem, æmulamini spiritualia: magis autem ut prophetetis. Qui enim loquitur lingua, non hominibus loquitur, sed Deo: nemo enim audit. Spiritu autem loquitur mysteria. Nam qui prophetat, hominibus loquitur ad edificationem, et exhortationem, et consolationem. Qui loquitur lingua, semetipsum edificat: qui autem prophetat, Ecclesiam² Dei edificat. Volo autem omnes vos loqui linguis, magis au-

tem prophetare. Nam major est qui prophetat, quam qui loquitur linguis: nisi forte [Ms. add. ut] interpretetur, ut Ecclesia adificationem accipiat. Nunc autem, fratres, si venero ad vos linguis loquens, quid vobis prodero, nisi vobis loquar aut in revelatione, aut in scientia, aut in prophetia, aut in doctrina? Tamen quæ sine anima sunt vocem dantia, sive tibia, sive cithara, nisi distinctionem sonituum dederint, quomodo scietur id quod canitur, aut quod citharizatur? Etenim si incertam vocem det tuba, quis parabit se ad bellum? Ita et vos per linguam nisi manifestum sermonem dederitis: quomodo scietur id quod dicitur? Eritis enim in aera loquentes. Tam multa, ut puta, genera linguarum sunt in hoc mundo: et nihil sine voce est. Si ergo nesciero virtutem vocis, ero ei, cui loquor, barbarus: et qui loquitur, mihi barbarus. Sic et vos, quoniam æmulatores estis spirituum, ad edificationem Ecclesie quarite, ut abundetis. Et ideo qui loquitur lingua, oret ut interpretetur. Nam si orem lingua, spiritus meus orat, mens autem mea sine fructu est. Quid ergo est? Orabo spiritu, orabo et mente: psallam spiritu, psallam et mente. Cæterum si benedixeris spiritu, qui supplet locum idiote, quomodo dicit: Amen, super tuam benedictionem? Quoniam quid dicas, nescit. Nam tu quidem bene gratias agis, sed alter non edificatur. Gratias ago Deo meo, quod omnium vestrum lingua loquor. Sed in Ecclesia volo quinque verba sensu meo loqui, ut et alios instruam: quam decem millia verborum in lingua. Fratres, nolite pueri effici sensibus, sed malitia parvuli estote: sensibus autem perfecti estote. In lege scriptum est: Quoniam in aliis linguis et labiis aliis loquar populo huic: et nec sic exaudient me, dicit Dominus. Itaque linguæ in signum sunt non fidelibus, sed infidelibus: prophetiæ autem non infidelibus, sed fidelibus. Si ergo conveniat universa Ecclesia in unum, et omnes linguis loquantur, intrent autem idiote, aut infideles: nonne dicent quod insanitis? Si autem omnes prophetent, intret autem quis infidelis, vel idiota, convincitur ab omnibus, diiudicatur ab omnibus, occulta cordis ejus manifesta fiunt, et ita cadens in faciem adorabit Deum, pronuntians quod vere Deus in vobis sit. Quid ergo est, fratres? Cum convenitis, unusquisque vestrum psalmum habet, doctrinam habet, apocalypsim habet, lin-

¹ Nescit Palatinus ms. verba, « interpretationes sermonum » quæ et rarè Græcis mss. habent.

² Nomen « Dei », quod et in Græco retinetur textu, in Palatino ms. non est.

quam habet, interpretationem habet: omnia ad edificationem fiunt. Sive lingua quis loquitur, secundum duos, aut ut multum tres, et per partes, et unus interpretetur. Si autem non fuerit interpres, taceat in Ecclesia, sibi autem loquatur, et Deo. Prophetæ autem duo, aut tres dicant, et cæteri dijudicent. Quod si alii revelatum fuerit sedenti, prior taceat. Potestis enim omnes per singulos prophetare, ut omnes discant, et omnes exhortentur: et spiritus prophetarum prophetis subjecti sunt. Non enim est dissensionis Deus, sed pacis: sicut et in omnibus Ecclesiis sanctorum doceo. Mulieres in ecclesiis taceant, non enim permittitur eis loqui, sed subditas esse, sicut et lex dicit. Si quid autem volunt discere, domi viros suos interrogent. Turpe est enim mulieri loqui in Ecclesia. An a vobis verbum Dei processit? Aut in vos solos pervenit? Si quis videtur propheta esse, aut spiritalis, cognoscat que scribo vobis, quia Domini sunt mandata. Si quis autem ignorat, ignorabitur. Itaque, fratres, æmulamini prophetare: et loqui linguis nolite prohibere. Omnia autem honeste, et secundum ordinem fiant.

Cap. XV. — Notum autem vobis facio, fratres, evangelium, quod prædicavi vobis, quod et accepistis, in quo et statis, per quod et salvamini: quia ratione prædicaverim vobis, si tenetis, nisi frustra credidistis. Tradidi enim vobis in primis, quod et accipi: quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris secundum Scripturas, et quia sepultus est, et quia resurrexit tertia die secundum Scripturas: et quia visus est Cephe, et post hoc undecim: deinde visus est plus quam quingentis fratribus simul: ex quibus multi manent usque adhuc, quidam autem dormierunt: deinde visus est Jacobo, deinde Apostolis omnibus: novissime autem omnium tanquam abortivo, visus est et mihi. Ego enim sum minimus Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus, quoniam persecutus sum Ecclesiam Dei. Gratia autem Dei sum id quod sum, et gratia ejus in me vacua non fuit, sed abundantius illis omnibus laboravi: non ego autem, sed gratia Dei mecum: sive enim ego, sive illi: sic prædicamus [Ms. prædicavimus], et sic credidistis. Si autem Christus prædicatur quod resurrexit a mortuis, quomodo quidam dicunt in vobis, quoniam re-

¹ Isthæc periocha, « si mortui non resurgunt », neque in Palat. neque in Græc. plerisque lib. habetur.

surrectio mortuorum non est? Si autem resurrectio mortuorum non est, neque Christus resurrexit. Si autem Christus non resurrexit, inanis est ergo prædicatio nostra, inanis est et fides vestra: invenimur autem et falsi testes Dei: quoniam testimonium diximus adversum Deum, quod suscitavit Christum: quem non suscitavit, si mortui non resurgunt. Nam si mortui non resurgunt, neque Christus resurrexit. Quod si Christus non resurrexit, vana est fides vestra, adhuc enim estis in peccatis vestris. Ergo et qui dormierunt in Christo, perierunt. Si in hac vita tantum in Christo sperantes sumus, miserabiliores sumus omnibus hominibus. Nunc autem Christus resurrexit: a mortuis primitiis dormientium: quoniam quidem per hominem mors, et per hominem resurrectio mortuorum. Et sicut in Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes vivificabuntur. Unusquisque autem in suo ordine, primitiis Christus: deinde illi qui sunt Christi, qui in adventu ejus crediderunt. Deinde finis: cum tradiderit regnum Deo et Patri, cum evacuaverit omnem principatum et potestatem, et virtutem. Oportet autem illum regnare, donec ponat omnes inimicos sub pedibus ejus. Novissima autem inimica destruetur mors: omnia enim subiecit sub pedibus ejus. Cum autem dicat: Omnia subjecta sunt ei, sine dubio præter eum, qui subiecit ei omnia. Cum autem subjecta fuerint illi omnia: tunc et ipse Filius subjectus erit ei, qui subiecit sibi omnia, ut sit Deus omnia in omnibus. Alioquin quid faciunt qui baptizantur pro Mortuis, si omnino mortui non resurgunt? Ut quid et baptizantur pro illis? Ut quid et nos periclitamur omni hora? Quotidie morior per vestram gloriam, fratres, quam habeo in Christo Jesu Domino nostro. Si (secundum hominem) ad bestias pognavi Ephesi, quid mihi prodest, si mortui non resurgunt? Mauducemus, et bibamus, cras enim moriemur. Nolite seduci. Corruptum mores bonos colloquia mala. Evigilate, justi, et nolite peccare: ignorantiam enim Dei quidam habent, ad reverentiam vobis loquor. Sed dicit aliquis: Quomodo resurgunt mortui? Qualive corpore venient? Insuper, tu quod seminas non vivificatur, nisi prius moriatur. Et quod seminas, non corpus, quod futurum est, seminas, sed nudum granum, ut puta tritici, aut alieque cæterorum. Deus autem

² Quod addit hic Palatinus ms. « et dominationem », non habetur in Græco archetypo.

dat illi corpus sicut vult: et unicuique seminum proprium corpus. Non omnis caro eadem caro: sed alia quidem hominum, alia¹ vero pecorum, alia volucrum, alia autem piscium. Et corpora caelestia, et corpora terrestria: sed alia quidem caelestium gloria, alia autem terrestrium. Alia claritas solis, alia claritas lune, et alia claritas stellarum. Stella enim a stella differt in claritate: sic et resurrectio mortuorum. Seminatur in corruptione, surget in incorruptione. Seminatur in ignobilitate, surget in gloria. Seminatur in infirmitate, surget in virtute. Seminatur corpus animale, surget corpus spiritale. Si est corpus animale, est et spiritale, sicut scriptum est: Factus est primus homo Adam in animam viventem, novissimus Adam in spiritum vivificantem. Sed non prius quod spiritale est, sed quod animale: deinde quod spiritale. Primus homo de terra, terrenus: secundus homo de celo, caelestis. Qualis terrenus, tales et terreni: et qualis caelestis, tales et caelestos. Igitur, sicut portavimus imaginem terreni, portemus et imaginem caelestis. Hoc autem dico, fratres: quia caro et sanguis regnum Dei possidere non possunt: neque corruptio incorruptelam possidebit. Ecce mysterium vobis dico: Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur. In momento, in ictu oculi, in novissima tuba: canet enim tuba, et mortui resurgent incorrupti: et nos immutabimur. Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem: et mortale hoc induere immortalitatem. Cum autem mortale hoc induerit immortalitatem, tunc fiet sermo, qui scriptus est: Absorpta est mors in victoria. Ubi est, mors, victoria tua? Ubi est, mors, stimulus tuus? Stimulus autem mortis peccatum est: virtus vero peccati lex. Deo autem gratias, qui dedit nobis victoriam per Dominum nostrum Jesum Christum. Itaque, fratres mei dilecti, stabiles estote, et immobiles: abundantes in opere Domini semper, scientes quod labor vester non est inanis in Domino.

Cap. XVI. — De collectis autem, que fiunt in sanctos, sicut ordinavi Ecclesiis Galatiæ, ita et vos facite. Per unam sabbati unusquisque ves-

trum apud se seponat, recondens quod ei bene placuerit: ut non, cum venero, tunc collectæ fiant. Cum autem præsens fuero: quos probaveritis per epistolas, hos mittam perferre gratiam vestram in Jerusalem. Quod si dignum fuerit, ut et ego eam, mecum ibund. Veniam autem ad vos, cum Macedoniam pertransiero: nam Macedoniam pertransibo. Apud vos autem forsitan manebo, vel etiam hiemabo, ut vos me deducatis quocunque iero. Nolo enim vos modo in transitu videre, spero enim me aliquantulum temporis manere apud vos, si Dominus permiserit. Permanebo autem Ephesi usque ad pentecosten. Ostium enim mihi apertum est magnum, et evidens, et adversarii multi. Si autem venerit Timotheus, videtis ut sine timore sit apud vos: opus enim Domini operatur, sicut et ego. Ne quis ergo illum spernat: deducite autem illum in pace, ut veniat ad me: expecto enim illum cum fratribus. De Apollo autem fratre vobis notum facio, quoniam multum rogavi eum, ut veniret ad vos cum fratribus: et utique non fuit voluntas ut nunc veniret: veniet autem, cum ei² vacuum fuerit. Vigilate, stete in fide, viriliter agite, et confortamini. Omnia vestra in charitate fiant. Obsecro autem vos, fratres, notis domum Stephanæ, et Fortunati, et Achaïci, quoniam sunt primitiæ Achaïæ, et in ministerium sanctorum ordinaverunt se ipsos: ut et vos subditi sitis ejusmodi, et omni cooperanti, et laboranti³. Gaudeo autem in præsentia Stephane, et Fortunati, et Achaïci: quoniam id, quod vobis deerat, ipsi suppleverunt: refecerunt enim et meum spiritum, et vestrum. Cognoscite ergo qui hujusmodi sunt. Salutant vos Ecclesie Asiae. Salutant vos in Domino multum, Aquila et Priscilla, cum domestica sua Ecclesia: apud quos et hospiter. Salutant vos omnes fratres. Salutate invicem in osculo sancto. Salutatio, mea manu Pauli. Si quis non amat Dominum nostrum Jesum Christum, sit anathema, Maran Atha. Gratia Domini nostri Jesu Christi vobiscum⁴. Charitas mea cum omnibus vobis in Christo Jesu. Amen.

Explicit epistola B. Pauli Apostoli ad Corinthios I.

¹ In Palatino ms. « alia pecorum, alia caro volucrum, etc. » sed et Græcus hic textus variat.

² Concinnius multo, atque id pressius Græco verbo, ἐὺκρίστη, in Palatino ms. legitur, « cum ei opportunum fuerit ».

³ Additur in Palatino ms. « in vobis, quæ quidem in Græco textu duo verba non sunt ».

⁴ Atque hic « amen » addit Palatinus ms. quod verbum retinet Græcus textus.

B. PAULI APOSTOLI

INCIPIT

EPISTOLA AD CORINTHIOS

SECUNDA.

Cap. I. — Paulus Apostolus Jesu Christi per voluntatem Dei, et Timotheus frater, Ecclesiae Dei, quae est Corinthi, cum omnibus sanctis, qui sunt in universa Achaia. Gratia vobis et pax a Deo Patre nostro, et Domino Jesu Christo. Benedictus Deus et Pater Domini Jesu Christi, Pater misericordiarum, et Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra; ut possimus et ipsi consolari eos, qui in omni pressura sunt, per exhortationem, qua exhortamur et ipsi a Deo. Quoniam sicut abundant passiones Christi in nobis [Ms. vobis]: ita et per Christum abundat consolatio nostra. Sive autem tribulamur pro vestra exhortatione et salute, sive consolamur pro vestra consolatione, sive exhortamur pro vestra exhortatione et salute, quae operatur tolerantiam earumdem passionum, quas et nos patimur: ut spes nostra firma sit pro vobis: scientes quod sicut socii passionum estis, sic eritis et consolationis. Non enim volumus ignorare vos, fratres, de tribulatione nostra, quae facta est in Asia, quoniam supra modum gravati sumus supra virtutem, ita ut taderet nos etiam vivere. Sed ipsi in nobismetipsis responsum mortis habuimus, ut non simus fidentes in nobis, sed in Deo, qui suscitavit mortuos: qui de tantis periculis nos eripuit, et eruit: in quem speramus quoniam et adhuc eripiet, adjuvantibus et vobis in oratione pro nobis: ut ex multorum personis, ejus quae in nobis est donationis, per multos gratiae agantur pro nobis. Nam gloria nostra haec est, testimonium conscientiae nostrae, quod in

¹ Solida isthac periocha, « sive consolamur pro vestra consolatione, etc. » juxta Graecum archetypum Palatinus ms. omnino ignorat. Max eisdem pressius textui, « quae operatur in tolerantia », ἐν ὑπομονῇ.

² Pro « ex multorum personis » in Palatino

simplicitate cordis et sinceritate Dei, et non in sapientia carnali, sed in gratia Dei, conversati sumus in hoc mundo; abundantius autem ad vos. Non enim alia scribimus vobis [Ms. tac. vobis], quam quae legistis, et cognovistis [Ms. cognoscistis]. Spero autem quod usque in finem cognoscetis, sicut et cognovistis nos ex parte, quod [Ms. add. nos] gloria vestra sumus, sicut et vos nostra, in die Domini nostri Jesu Christi. Et haec confidentia volui prius venire ad vos, ut secundam gratiam haberetis: et per vos transire in Macedoniam, et iterum a Macedonia venire ad vos, et a vobis deduci in Judaeam. Cum ergo hoc voluissem, nunquid levitate usus sum? Aut quae cogito, secundum carnem cogito, ut sit apud me, est et non? Fidelis autem Deus, quia sermo noster, qui fuit [Ms. fit] apud vos, non est in illo, est et non? Dei enim Filius Jesus Christus, qui in vobis per nos prae-dicatus est, per me, et Silvanum, et Timotheum, non fuit est et non, sed est in illo fuit. Quotquot enim promissiones Dei sunt in illo est: ideo et per ipsum amen Deo ad gloriam nostram. Qui autem confirmat nos vobiscum in Christo [Ms. Christus Dominus], et qui unxit nos Deus: qui et signavit nos, et dedit pignus Spiritus [Ms. Spiritum] in cordibus nostris. Ego autem testem Deum invoco animam meam quod parcens vobis, non veni ultra Corinthum: non quia dominamur fidei vestrae, sed adjuutores sumus gaudii vestri: nam fide statis.

Cap. II. — Statui autem hoc ipsum apud me,

ms Graeca quidem littera pressius, ἐκ πολλῶν προσώπων, legitur, « et multarum facierum ».

² Studiosus nonnemo ex veteri fortasse Latina interpretatione hic addidit, « sed est in illo: Est. Ita et paulo post, « non fuit in illo. Est et Non, sed, etc. »

ne iterum in tristitia venirem ad vos. Si enim ego contristo vos: et quis est, qui me laetificet, nisi qui contristatur ex me? Et hoc ipsum scripsi vobis, ut non cum venero, tristitiam super tristitiam habeam, de quibus oportuerat me gaudere: confidens in omnibus vobis, quia meum gaudium, omnium vestrum est. Nam ex multa tribulatione et angustia cordis scripsi vobis per multas lacrymas, non ut contristemini: sed ut sciat, quam charitatem habeam abundantius in vobis. Si quis autem contristavit, non me contristavit: sed ex parte, ut non onerem omnes vos. Sufficit illi, qui ejusmodi est, objurgatio haec, quae fit a pluribus: ita ut e contrario magis donetis, et consolemini, ne forte abundantiori tristitia absorbeatur qui ejusmodi est. Propter quod obsecro vos, ut confirmetis in illum charitatem. Ideo enim, et scripsi, ut cognoscam experimentum vestrum, an in omnibus obedientes sitis. Cui autem aliquid donastis, et ego: nam et ego quod donavi, si quid donavi, propter vos in persona Christi, ut non circumveniamur a Satana: non enim ignoramus cogitationes ejus. Cum venissem autem Troadem propter evangelium Christi, et ostium mihi apertum esset in Domino, non habui requiem spiritui meo, eo quod non invenirem Titum fratrem meum, sed valefaciens eis, profectus sum in Macedoniam. Deo autem gratias, qui semper triumphat nos in Christo Jesu, et odorem notitiae suae manifestat per nos in omni loco: quia Christi bonus odor sumus Deo: in iis qui salvi fiunt, et in iis qui pereunt: aliis quidem odor mortis in mortem; aliis autem odor vitae in vitam. Et ad haec quis tam idoneus? Non enim sumus sicut plurimi adulterantes verbum Dei, sed ex sinceritate, sed sicut ex Deo, coram Deo, in Christo loquimur.

Cap. III. — Incipimus iterum nosmetipsos commendare? Aut nunquid egemus sicut quidam commendatitiiis epistolis ad vos, aut ex vobis? Epistola nostra vos estis, scripta in cordibus nostris, quae scitur et legitur ab omnibus hominibus: manifestati quod epistola estis Christi, ministrata a nobis et scripta non atramento, sed spiritu Dei vivi; non in tabulis lapideis sed in tabulis cordis carnalibus. Fiduciam autem talem habemus, per Christum ad Deum: non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis: sed sufficientia

nostra ex Deo est: qui et idoneos nos fecit ministros novi testamenti; non littera, sed Spiritu: littera enim occidit, Spiritus autem vivificat. Quod si ministratio mortis litteris deformata in lapidibus, fuit in gloria, ita ut non possent intendere filii Israel in faciem Moysi, propter gloriam vultus ejus, quae evacuat: quomodo non magis ministratio Spiritus erit in gloria? Nam si ministratio damnationis gloria est: multo magis abundat [Ms. abundavit] ministerio justitiae in gloria. Nam nec glorificatio est, quod claruit in hac parte, propter excellentem gloriam. Si enim quod evacuat, per gloriam est: multo magis quod manet, in gloria est. Habentes igitur talem spem, multa fiducia utimur: et non sicut Moyses ponebat velamen super faciem suam, ut non intenderent filii Israel in faciem ejus, quod evacuat, sed obtusi sunt sensus eorum. In lectione veteris testamenti manet non revelatum (quoniam in Christo evacuatur), sed usque in hodiernum diem, cum legitur Moyses, velamen positum est super cor eorum. Cum autem conversus fuerit ad Dominum, auferetur velamen. Dominus autem Spiritus est: ubi autem Spiritus Domini, ibi libertas. Nos vero omnes, revelata facie gloriam Domini speculantes, in eadem imaginem transformamur a claritate in claritatem, tanquam a Domini Spiritu.

Cap. IV. — Ideo habentes administrationem juxta quod misericordiam consecuti sumus, non defecimus, sed abdicamus occulta dedecoris, non ambulantes in astutia, neque adulterantes verbum Dei, sed in manifestatione veritatis commendantes nosmetipsos ad omnem conscientiam hominum coram Deo. Quod si etiam opertum est evangelium nostrum, in iis, qui pereunt, est opertum: in quibus Deus hujus saeculi excaecavit mentes infidelium, ut non fulgeat illis illuminatio evangelii gloriae Christi, qui est imago Dei. Non enim nosmetipsos predicamus, sed Jesum Christum Dominum nostrum: nos autem servos vestros per Jesum, quoniam Deus qui dixit de tenebris, lucem splendescere, ipse illuxit in cordibus nostris, ad illuminationem scientiae claritatis Dei, in facie Christi Jesu. Habemus autem thesaurum istum in vasis fictilibus: ut sublimi-

tum Palat. ms.

² Hic vero « illis » pronomen, quod in plerisque Graecis libris habetur, Palat. ms. retinet.

¹ Palatinus ms. « non enim ignoramus astutias cogitationes ejus »: in Graeco autem tantum est, τὰ νοήματα.

² Addit pronomen « hanc » juxta Graecum textum Palat. ms.

tas sit virtutis Dei, et non ex nobis. In omnibus tribulationem patimur, sed non angustiamur: aporiamur, sed non destituimur: persecutionem patimur sed non derelinquimur: deiecitur, sed non perimus: semper mortificationem Jesu in corpore nostro circumferentes, ut et vita Jesu manifestetur in corporibus nostris. Semper enim nos qui vivimus, in mortem tradimur propter Jesum: ut et vita Jesu manifestetur in carne nostra mortali. Ergo mors in nobis operatur, vita autem in vobis. Habentes autem eundem spiritum fidei, sicut scriptum est: Credidi propter quod locutus sum, et nos credimus, propter quod et loquimur: scientes quoniam qui suscitavit Jesum, et nos cum Jesu suscitabit, et constituet vobiscum. Omnia enim propter vos: ut gratia abundans, per multos in gratiarum actione, abundet in gloriam Dei. Propter quod non deficiamus; sed licet is, qui foris est, noster homo corruptus: tamen is, qui intus est, renovatur de die in diem. Id enim, quod in presenti est momentaneum et leve tribulationis nostrae, supra modum in sublimitate aeternum gloriae pondus operatur in nobis. Non contemplantibus nobis quae videntur, sed quae non videntur. Quae enim videntur, temporalia sunt: quae autem non videntur, aeterna sunt.

Cap. V. — Scimus enim, quoniam si terrestris domus nostra hujus habitationis dissolvatur, quod edificationem ex Deo habemus, domum non manufactam, aeternam in caelis. Nam et in hoc ingemiscimus, habitationem nostram, quae de [Ms. in] caelo est, superindui cupientes. Si tamen vestiti, non nudi inveniamur. Nam et qui sumus in hoc tabernaculo, ingemiscimus gravati: eo quod nolumus expoliari, sed supervestiri; ut absorbeat quod mortale est, a vita. Qui autem efficit nos in hoc ipsum, Deus, qui dedit nobis pignus Spiritus. Audentes igitur semper, scientes quoniam dum sumus in corpore, peregrinamur a Domino (per fidem enim ambulamus, et non per speciem): audemus autem, et bonam voluntatem habemus magis peregrinari a corpore, et praesentes esse ad Dominum. Et ideo contendimus, sive absentes, sive praesentes, placere illi. Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat utriusque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum. Scientes ergo timorem Domini, hominibus sua-

¹ Nomen «Christus», quod et a Graeco archetypum abest, in Palat. ms. non additur.

demus, Deo autem manifesti sumus. Spero autem et in conscientiis vestris manifestos nos esse. Non iterum commendamus nos vobis, sed occasionem damus vobis gloriamur pro nobis: ut habeatis ad eos, qui in facie gloriantur, et non in corde. Sive enim mente excedimus, Deo; sive sobrii sumus, vobis. Caritas enim Christi urget nos: aestimantes hoc, quoniam si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt: et pro omnibus mortuus est Christus: ut, et qui vivunt, jam non sibi vivant, sed ei, qui pro ipsis mortuus est, et resurrexit. Itaque nos ex hoc neminem novimus secundum carnem. Et si cognovimus secundum carnem Christum: sed nunc jam non novimus. Si qua ergo in Christo nova creatura, vetera transierunt: ecce facta sunt omnia nova. Omnia autem ex Deo, qui nos reconciliavit sibi per Christum: et dedit nobis ministerium reconciliationis. Quoniam quidem Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi, non reputans illis delicta ipsorum, et posuit in nobis verbum reconciliationis. Pro Christo ergo legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos. Obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo. Eum, qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur iustitia Dei in ipso.

Cap. VI. — Adjuvantes autem exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. Ait enim: Tempore accepto exaudivi te, et in die salutis adjuvi te. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. Nemini dantes ullam offensionem, ut non vituperetur ministerium nostrum: sed in omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros, in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustiis, in plagis, in carceribus, in seditionibus, in laboribus, in vigiliis, in jejuniis, in castitate, in scientia, in longanimitate, in suavitate, in Spiritu sancto, in charitate non ficta, in verbo veritatis, in virtute Dei, per arma iustitiae a dextris et a sinistris: per gloriam, et ignobilitatem; per infamiam, et bonam famam; ut seductores, et veraces; sicut qui ignoti et cogniti; quasi morientes, et ecce vivimus; ut castigati, et non mortificati; quasi tristes, semper autem gaudentes; sicut egentes, multos autem locupletantes; tanquam nihil habentes, et omnia possidentes. Os nostrum patet ad vos, o Corin-

² Atque hic vocem «omnia», quae tamen in Graeco plerumque habetur, Palat. ms. ignorat.

thii, os nostrum dilatatum est. Non angustiamini in nobis, angustiamini autem in visceribus vestris: eandem autem habentes remunerationem, tanquam filiis dico, dilatamini et vos. Nolite jugum ducere cum infidelibus. Quae enim participatio iustitiae cum iniquitate? Aut quae societas luci ad tenebras? Quae autem conventio Christi ad Belial? Aut quae pars fidei cum infideli? Qui autem consensus templo Dei cum idolis? Vos enim estis templum Dei vivi, sicut dicit Deus: Quoniam inhabitabo in illis, et inambulabo inter eos, et ero illorum Deus, et ipsi erunt mihi populus. Propter quod exite de medio eorum, et separamini, dicit Dominus, et immundum ne tetigeritis: et ego recipiam vos: et ero vobis in patrem, et vos eritis mihi in filios et filias, dicit Dominus omnipotens.

Cap. VII. — Has ergo habentes promissiones, charissimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis et spiritus, perficientes sanctificationem in timore Dei. Capite nos. Neminem laesimus, neminem corrupimus, neminem circumvenimus. Non ad condemnationem vestram dico. Praediximus enim quod in cordibus nostris estis, ad commoriendum, et ad convivendum. Multa mihi fiducia est apud vos, multa mihi gloriatio pro vobis, repletus sum consolatione, superabundo gaudio in omni tribulatione nostra. Nam et cum venissemus in Macedoniam, nullam requiem habuit caro nostra, sed omnem tribulationem passi sumus: foris pugnae: intus timores. Sed qui consolatur humiles, consolatus est nos Deus in adventu Titi. Non solum autem in adventu ejus, sed etiam in consolatione, qua consolatus est vobis, referens nobis vestrum fletum, vestram emulationem pro me, ita ut magis gauderem. Quoniam etsi contristavi vos in epistola, non me penitet: etsi poneret, videns quod epistola illa (etsi ad horam) vos contristavit; nunc gaudeo: non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad poenitentiam. Contristati enim estis secundum Deum, ut in nullo detrimentum patiamini ex nobis. Quae enim secundum Deum tristitia est, poenitentiam in salutem stabilem operatur: saeculi autem tristitia mortem operatur. Ecce enim hoc ipsum, secundum Deum contristari vos, quantum in vobis

operatur sollicitudinem: sed defensionem, sed indignationem, sed timorem, sed desiderium, sed emulationem, sed vindictam. In omnibus exhibuistis vos incontaminatos esse negotio. Igitur, etsi scripsi vobis, non propter eum qui fecit injuriam, nec propter eum qui passus est: sed ad manifestandam sollicitudinem nostram, quam habemus pro vobis coram Deo: ideo consolati sumus. In consolatione autem nostra abundantius magis gavisi sumus super gaudio Titi, qui refectus est spiritus ejus ab omnibus vobis. Et si quid apud illum de vobis gloriatum sum, non sum confusus: sed sicut omnia vobis in veritate locuti sumus, ita et gloriatio nostra, quae fuit ad Titum, veritas facta est, et viscera ejus abundantius in vobis sunt: reminiscens omnium vestrum obedientiam, quomodo cum timore et tremore excepistis illum. Gaudeo quod in omnibus confido in vobis.

Cap. VIII. — Notam autem facimus vobis, fratres, gratiam Dei, quae data est in Ecclesia Macedoniae: quod in multo experimento tribulationis, abundantia gaudii ipsorum fuit: et altissima paupertas eorum abundavit in divitiis simplicitatis eorum: quia secundum virtutem [Ms. add. Dei] testimonium illis reddo, et supra virtutem voluntarii fuerunt, cum multa exhortatione obsecrantes nos gratiam, et communicationem ministerii, quod fit in sanctos. Et non sicut speravimus, sed semetipsos dederunt primum Domino, deinde nobis per voluntatem Dei: ita ut rogaremus Titum, ut quemadmodum cepit, ita et perficiat in vobis etiam gratiam istam. Sed sicut in omnibus abundantis fide, et sermone, et scientia, et omni sollicitudine, insuper et charitate vestra in nos, ut et in hac gratia abundetis. Non quasi imperans dico: sed per aliorum sollicitudinem, etiam vestrae charitatis ingenium bonum comprobans. Scitis enim gratiam Domini nostri Jesu Christi, quoniam propter vos egenus factus est, cum esset dives, ut illius inopia vos divites essetis. Et consilium in hoc do: hoc enim vobis utile est, qui non solum facere, sed et velle copistis ab anno priore: nunc vero et facto perficite: ut quemadmodum promptus est animus voluntatis, ita sit et perficiendi ex eo quod habetis. Si enim voluntas prompta est; secundum id

¹ Idem Palat. ms. «in solutio quo, etc.» pro «consolatione qua, etc.»

² Juxta Graecum exemplar Palatinum ms. «sollicitudinem nostram, quam pro vobis habemus ad

vos coram Deo», τὴν σπουδὴν ἡμῶν τὴν ὑπὲρ ὑμῶν πρὸς θεὸν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

³ Tacet in Palatino ms. «fuit», ut et in Graeco textu.

quod habet, accepta est, non secundum id, quod non habet. Non enim ut aliis sit remissio, vobis autem tribulatio, sed ex aequalitate. In praesenti tempore vestra abundantia illorum inopiam suppleat: ut et illorum abundantia vestra inopia sit supplementum, ut fiat aequalitas, sicut scriptum est: Qui multum, non abundavit: et qui modicum, non minoravit. Gratias autem Deo, qui dedit [Ms. add. nobis] eandem sollicitudinem pro vobis in corde Titi, quoniam exhortationem quidem suscipit: sed cum sollicitior esset, sua voluntate profectus est ad vos. Misimus etiam cum illo fratrem, cujus laus est in evangelio per omnes Ecclesias: non solum autem, sed ordinatus est ad Ecclesias comes peregrinationis nostrae, in hanc gratiam, quae ministratur a nobis ad Domini gloriam, et destinatum voluntatem nostram: devitantes hoc, ne quis nos vituperet in hac plenitudine, quae ministratur a nobis¹. Providemus enim bona non solum coram Deo, sed etiam coram hominibus. Misimus autem cum illis et fratrem nostrum, quem probavimus in multis saepe sollicitum esse: nunc autem multo sollicitiorem, confidentia multa in vos, sive pro Tito, qui est socius meus, et in vos [Ms. vobis] adiutor, sive fratres nostri, Apostoli Ecclesiarum, gloria Christi. Ostensionem ergo, quae est charitatis vestrae, et nostrae gloriae pro vobis, in illos ostendite in faciem Ecclesiarum.

Cap. IX. — Nam de ministerio, quod fit in sanctos, ex abundantia est mihi scribere vobis. Scio enim promptum animum vestrum: pro quo de vobis gloriatur apud Macedones. Quoniam et Achaia parata est ab anno praeterito, et vestra aemulatio provocavit plurimos. Misi autem fratres: ut, ne quod gloriamur de vobis, evacuatur in hac parte, ut (quemadmodum dixi) parati sitis: ne cum venerint Macedones mecum, et invenerint vos imperatos, erubescamus nos (ut non dicamus vos) in hac substantia. Necessarium ergo existimavi rogare fratres, ut preveniant ad vos, et preparent repressam benedictionem hanc paratam esse, sicut quasi benedictionem, non tanquam avaritiam. Hoc autem dico: Qui [Ms. Quia] parca seminat, parca et metet: et qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus et

¹ Addit Palatinus ms. hic verba « in gloriam Dei », quorum nec vola, nec vestigium in Graeco textu.

² Ms. Palatinus, « destinavit cordi », proprius Graeco προαιρέσει τῆ καρδίας, ubi tamen « suo » non ad-

metet. Unusquisque prout destinavit² in corde suo, non ex tristitia, aut ex necessitate: hilarem enim datorem diligit Deus. Potens est autem Deus omnem gratiam abundare facere in vobis: ut in omnibus semper omnem sufficientiam habentes, abundetis in omne opus bonum, sicut scriptum est: Dispersit, dedit pauperibus: Justitia ejus manet in saeculum saeculi. Qui autem administrat semen seminanti: et panem ad manducandum praestabit, et multiplicabit semen vestrum: et augebit incrementa frugum justitiae vestrae: ut in omnibus locupletati abundetis in omnem simplicitatem, quae operatur per nos gratiarum actionem Deo. Quoniam ministerium hujus officii, non solum supplet ea quae desunt sanctis, sed etiam abundat per multas gratiarum actiones in Domino, probationem ministerii hujus, glorificantes Deum in obedientia confessionis vestrae, in evangelium Christi, et simplicitate communicationis in illos, et in omnes, et in ipsorum observatione pro vobis, desiderantem vos propter eminentem gratiam Dei in vobis. Gratias Deo super inenarrabili dono ejus.

Cap. X. — Ipse autem ego Paulus obsecro vos per mansuetudinem et modestiam Christi; qui in facie quidem humilis sum inter vos, absens autem confido in vobis. Rogo autem vos, ne presens audeam, per eam confidentiam qua existimor audere in quosdam, qui arbitrantur nos tanquam secundum carnem ambulemus. In carne enim ambulantes, non secundum carnem militamus. Nam arma militiae nostrae non carnalia sunt, sed potentia Deo ad destructionem munitionum, consilia destruentes, et omnem altitudinem extollemens se adversus scientiam Dei, et in captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi, et in promptu habentes ulcisci omnem inobedientiam, cum impleta fuerit vestra obedientia. Quae secundum faciem sunt, videte. Si quis confidit sibi Christi se esse, hoc cogitet iterum apud se: quia sicut ipse Christi est, ita et nos. Nam, et si amplius aliquid gloriatus fuero de potestate nostra, quam dedit nobis [Ms. tac. nobis] Dominus in aedificationem, et non in destructionem vestram: non erubescam. Ut autem non existimet tanquam terrene

ditur.

² Absolute « in aeternum », pro « in saeculum saeculi » praefert Palatinus ms. et Graeco quidem tantum est, εἰς τὸν αἰῶνα.

vos per epistolas: quoniam quidem epistolae, inveniunt, graves sunt et fortes: praesentia autem corporis infirma, et sermo contemptibilis: hoc cogitet qui ejusmodi est, quia quales sumus verbo per epistolas absentes, tales et praesentes in facto. Non enim audeamus inserere, aut comparare nos quibusdam, qui seipsum commendant: sed ipsi in nobis nosmetipsos metientes, et comparantes nosmetipsos nobis. Nos autem non in immensum gloriabimur, sed secundum mensuram regulae, qua mensus est nobis Deus, mensuram pertingendi usque ad vos. Non enim quasi non pertingentes ad vos superexlendimus nos: usque ad vos enim pervenimus in evangelio Christi. Non in immensum gloriantes in alienis laboribus: spem autem habentes crescentis fidei vestrae, in vobis magnificari secundum regulam nostram in abundantiam, etiam in illa, quae ultra vos sunt, evangelizare, non in aliena regula in iis qua preparata sunt, gloriari. Qui autem gloriatur, in Domino gloriatur. Non enim qui seipsum commendat, ille probatus est: sed quem Deus commendat.

Cap. XI. — Utinam sustineretis modicum quid insipientiae meae, sed et supportate me: aemulor enim vos Dei aemulatione. Despondi enim vos uni viro virginem castam exhibere Christo. Timeo autem, ne sicut serpens Evam seduxit astutia sua, ita corrumpantur sensus vestri, et excidant a simplicitate, quae est in Christo. Nam si is qui venit, alium Christum praedicat, quem non praedicavimus; aut alium Spiritum accipitis, quem non accepistis; aut aliud evangelium, quod non recepistis: recte pateremini. Existimo enim nihil me minus fecisse a magnis Apostolis. Nam etsi imperitus sermone, sed non scientia; in omnibus autem manifestati sumus vobis. Aut nunquid peccatum feci, me ipsum humilians, ut vos exaltemini? Quoniam gratis evangelium Dei evangelizavi vobis? Alias Ecclesias expoliavi, accipiens stipendium ad ministerium vestrum. Et cum essem apud vos, et egerem, nulli onerosus fui: nam quod mihi deerat, suppleverunt fratres, qui venerunt a Macedonia: et in omnibus sine onere me vobis servavi, et servabo. Est veritas Christi in me, quoniam haec gloriatio non infringetur in me in regionibus Achaiae. Quare? Quia non diligo? Deus scit. Quod autem facio, et faciam: ut amputem occasionem eorum, qui vo-

lunt occasionem, ut in quo gloriatur, inveniantur sicut et nos. Nam ejusmodi pseudoapostoli¹, sicut operarii subdoli, transfigurantes se in Apostolos Christi. Et non mirum: ipse enim Sathanas transfiguratur se in Angelum lucis. Non est ergo magnum, si ministri ejus transfigurentur velut ministri justitiae: quorum finis erit secundum opera ipsorum. Iterum dico (ne quis me putet insipientem esse, alioquin velut insipientem accipite me, ut et ego modicum quid gloriari, quod loquor, non loquor secundum Deum, sed quasi in insipientia, in hac substantia gloriae. Quoniam multi gloriantur secundum carnem: et ego gloriabor. Libenter enim sufferis insipientes: cum sitis ipsi sapientes. Sustinetis enim si quis vos in servitum redigit, si quis devorat, si quis accipit, si quis extollit, si quis in faciem vos caedit. Secundum ignobilitatem dico, quasi nos infirmi fuerimus in hac parte. In quo quis audet (in insipientia dico) audeo et ego: Hebraei sunt, et ego: Israelitae sunt, et ego: semen Abraham sunt, et ego: ministri Christi sunt² (ut minus sapiens dico) plus ego: in laboribus plurimis, in carceribus abundantius, in plagis supra modum, in mortibus frequenter. A Judaeis quinque, quadragenas, una minus, accipi. Ter virgis caesus sum, semel lapidatus sum, ter naufragium feci: nocte et die in profundo maris fui, in itineribus saepe, periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis in civitate, periculis in solitudine, periculis in mari, periculis in falsis fratribus: in labore et aeterna, in vigiliis multis, in fame et siti, in jejuniis multis, in frigore, et nuditate: praeter illa quae extrinsecus sunt, instantia mea quotidiana, sollicitudo omnium Ecclesiarum. Quis infirmatur, et ego non infirmor? Quis scandalizatur, et ego non uror? Si gloriari oportet; quae infirmitatis meae sunt, gloriabor. Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, qui est benedictus in saecula, scit quod non mentior. Damasci propositus gentis Aetiae regis, custodiebat civitatem Damascenorum, ut me comprehenderet: et per fenestram in sporta dimissus sum per murum, et sic effugi manus ejus.

Cap. XII. — Si gloriari oportet (non expedit quidem): veniam autem ad visiones et revelationes Domini. Scio hominem in Christo ante annos quatuordecim (sive in corpore nescio, sive extra

¹ Cum Graeco textu tacet in Palatino ms. adverbium « sicut ».

² Addit Palatinus ms. isocolon « et ego », quod in Graeco quidem textu non habetur.

corpus nescio, Deus scit) raptum hujusmodi usque ad tertium cælum. Et scio hujusmodi hominem (sive in corpore, sive extra corpus, nescio, Deus scit) quoniam raptus est in paradysum: et audivit arcana verba, quæ non licet homini loqui. Pro hujusmodi gloriabor: pro me autem nihil gloriabor nisi in infirmitatibus meis Nam et si voluero gloriari, non ero insipiens: veritatem enim dicam: parco autem, ne quis me existimet supra id quod videt in me, aut aliquid audit ex me. Et ne magnitudo revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ angelus Satanae, ¹ qui me colaphizet. Propter quod ter Dominum rogavi, ut discederet a me: et dixit mihi: Sufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate perficitur. Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Christi. Propter quod placeo mihi in infirmitatibus ² meis, in contumeliis, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustiis pro Christo. Cum enim infirmor, tunc potens sum. Factus sum insipiens, vos me cogestis. Ego enim a vobis debui commendari: nihil enim minus fui ab iis, qui sunt supra modum Apostoli: tametsi nihil sum: signa tamen ³ apostolatus mei facta sunt super vos, in omni patientia, in signis, et prodigiis, et virtutibus. Quid est enim, quod minus habuistis præ cæteris Ecclesiis, nisi quod ego ipse non gravavi vos? Donate mihi hanc injuriam. Ecce, tertio hoc paratus sum venire ad vos: et non ero gravis vobis. Non enim quero quæ vestra sunt, sed vos. Nec enim debent filii parentibus thesaurizare, sed parentes filiis. Ego autem libentissime impendam, et superimpendar ipse pro animabus vestris: licet plus vos diligens, minus diligar. Sed esto: ego vos non gravavi: sed cum essem astutus, dolo vos cepi. Nunquid per aliquem eorum, quos misi ad vos, circumveni vos? Rogavi Titum, et misi cum illo fratrem. Nunquid Titus vos circumvenit? Nonne eodem spiritu ambulavimus? Nonne iisdem vestigis? ⁴ Olim putatis quod excusemus nos apud vos? Coram Deo in Christo loquimur: omnia autem, charis-

Explicit epistola B. Pauli Apostoli ad Corinthios II.

¹ Propius Græca particula ὅτι in Palatino ms. « ut », pro « qui », legitur.

² Atque hic pronomen « meis » in Palatino ms. juxta Græcorum textum omittitur.

³ Iterum Græco pressius archetypo, « signa ta-

simi, propter ædificationem vestram. Timeo enim, ne forte cum venero, non quales volo, inveniam vos: et ego inveniar a vobis, qualem non vultis: ne forte contentiones, amulationes, animositates, dissensiones, detractiones, susurrations, inflationes, seditiones sint inter vos: ne iterum cum venero, humiliet me Deus apud vos: et luceam multos ex iis qui ante peccaverunt, et non egerunt pœnitentiam super immunditia, et fornicatione, et impudicitia, quam gesserunt.

Cap. XIII. — Ecce tertio hoc venio ad vos: in ore duorum, vel trium testium stabit omne verbum. Prædixi [Ms. add. enim], et prædico, ut præsens [Ms. add. vobis], et nunc absens, iis qui ante peccaverunt, et cæteris omnibus, quoniam si venero iterum, non parcam. An experimentum quaeritis ejus, qui in me loquitur Christus, qui in vobis non infirmatur, sed potens est in vobis? Nam etsi crucifixus est ex infirmitate, sed vivit ex virtute Dei. Nam et nos infirmi sumus in illo: sed vivemus cum eo ex virtute Dei in vobis. Vosmetipsos tentate si estis in fide, ipsi vos probate. Annon cognoscitis vosmetipsos, quia Christus Jesus in vobis est? Nisi forte reprobi estis. Spero autem, quod cognoscetis, quia nos non sumus reprobi. Oramus autem Deum, ut nihil mali faciatis, non ut nos probati appareamus, sed ut vos quod bonum est, faciatis: nos autem ut reprobi simus. Non enim possumus aliquid adversus veritatem, sed pro veritate. Gaudemus enim, quoniam [Ms. quando] nos infirmi sumus, vos autem potentes estis. Hoc et oramus vestram consummationem. Ideo hæc absens scribo, ut non præsens durius agam, secundum potestatem, quam Dominus dedit mihi in ædificationem, et non in destructionem. De cætero, fratres, gaudete, perfecti esote, exhortamini, idem sapite, pacem habete, et Deus pacis et dilectionis erit vobiscum. Salutate invicem in osculo sancto. Salutant vos omnes sancti. Gratia Domini nostri Jesu Christi, et charitas Dei, et communicatio sancti Spiritus sit cum omnibus vobis. Amen.

men Apostoli facta sunt » in Palatino ms. legitur, ut ibi, τὰ μὲν σημεῖα τοῦ ἀποστόλου κτε.

⁴ Ut in Græco est πάλιν, in Palatino ms. est « iterum ».

B. PAULI APOSTOLI

INCIPIT

EPISTOLA AD GALATAS.

Cap. I. — Paulus Apostolus non ab hominibus, neque per hominem, sed per Jesum Christum, et Deum Patrem, qui suscitavit eum a mortuis: et qui mecum sunt omnes fratres, Ecclesiis Galatiæ. Gratia vobis et pax a Deo Patre, et Domino nostro Jesu Christo, qui dedit semetipsum pro peccatis nostris, ut eriperet nos de presenti sæculo nequam, secundum voluntatem Dei et Patris nostri, cui est gloria in sæcula sæculorum: Amen. Miror quod sic tam cito transferimini, ab eo qui vos vocavit in gratiam Christi, in aliud evangelium: quod non est aliud, nisi sunt aliqui, qui vos conturbant, et volunt convertere evangelium Christi. Sed licet nos, aut Angelus de cælo evangelizet vobis præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit. Sicut prædiximus, et nunc iterum dico: Si quis vobis evangelizaverit præter id quod accepistis, anathema sit. Modo enim hominibus suadeo, an Deo? ¹ An quero hominibus placere? Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem. Notum enim vobis facio, fratres, evangelium, quod evangelizatam est a me, quia non est secundum hominem: neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici, sed per revelationem Jesu Christi. Audistis enim conversationem meam aliquando in Judaismo quoniam supra modum persequebar Ecclesiam Dei, et expugnabam illam, et proficiebam in Judaismo supra multos costaneos meos in genere meo, abundantius amulator existens paternarum mearum traditionum. Cum autem placuit ei, qui me segregavit ex utero matris meæ, et vocavit per gratiam suam, ut revelaret Filium suum in me, ut evangelizarem illum in gentibus, continuo non acquievi carni et sanguini. Neque veni Jerosolymam ad antecessores

meos Apostolos: sed abii in Arabiam; et iterum reversus sum Damascum: deinde post annos tres veni Jerosolymam videre Petrum, et mansi apud eum diebus quindecim. Alium autem Apostolorum vidi neminem, nisi Jacobum fratrem Domini. Quæ autem scribo vobis, ecce coram Deo, quia non mentior. Deinde veni in partes Syriæ et Ciliciæ. Eram autem ignotus facie Ecclesiis Judææ, quæ erant in Christo: tantum autem auditum habebant, quoniam qui persequebatur nos aliquando, nunc evangelizat fidem, quam aliquando expugnabat: et in me clarificabant Deum.

Cap. II. — Deinde post annos quatuordecim, iterum ascendi Jerosolymam cum Barnaba, assumpto et Tito. Ascendi autem secundum revelationem: et contuli cum illis evangelium, quod prædico in gentibus, seorsum autem iis, qui videbantur aliquid esse: ne forte in vacuum currem, aut occurrissem. Sed neque Titus, qui mecum erat, cum esset gentilis, compulsus est circumcidi. Sed propter subintroductos falsos fratres, qui subintroierunt explorare libertatem nostram, quam habemus in Christo Jesu, ut nos in servitutem redigerent. Quibus neque ad horam cessimus subjectione, ut veritas evangelii permaneat apud vos: ab iis autem, qui videbantur esse aliquid (quales aliquando fuerint, nihil mea interest: Deus personam hominis non accipit): mihi enim qui videbantur esse aliquid, nihil contulerunt. Sed e contra cum vidisset quod creditum est mihi evangelium præputii, sicut et Petro circumcisionis (qui enim operatus est Petro in apostolatam circumcisionis, operatus est et mihi inter gentes): et cum cognovissent gratiam, quæ data est mihi, ² Jacobus, et Cephas,

¹ Palatinus ms. « aut », et Græce quidem est ἢ.
 ² Habet alio ordine cum Græcis aliquot libris Palatinus quoque ms. « quæ data est mihi, Petrus,

et Jacobus, et Joannes, qui, etc. » Sed et infra quoties « Cepha » nomen occurrit, habet idem ms. cum Græco textu « Petrum »: quod est no-